

СТАТТІ ТА ПОВІДОМЛЕННЯ

УКРАЇНСЬКА ПОЛІТИЧНА ДУМКА ПОЧАТКУ XX СТОЛІТТЯ І АНДРІЙ ЖУК — ПОЛІТИК, МИСЛИТЕЛЬ, КООПЕРАТОР, НАУКОВЕЦЬ

(До 110-річчя від народження)

В українському політичному процесі мислення початку XX ст. національні ідеї уособлювали кілька історичних постатей. Програму мінімум, завдання на найближчий період, здобуття автономії і федерації у складі Російської і Австро-Угорської імперій здійснював М. Грушевський — провідний науковець і політик для обох Україн. Для галицьких українців цю програму реалізував лідер націонал-демократів Кость Левицький, для буковинців — Микола Василько. Програма максимум — здобуття незалежності, мала менше симпатиків: Ю. Бачинського — на Наддніпрянщині, М. Міхновського — на Наддніпрянщині. Проте вони лише накреслили шлях самостійності. В річище реальної політики українську самостійність на теоретичному рівні поставив В. Липинський, але практичним її утвердженням у свідомість провідників української політики займався власне на початках лише Андрій Жук, який був не єдиним самостійником, він мав однодумців, соратників-есдеків В. Дорошенка та В. Степанківського, есера М. Залізняка, галицького публіциста В. Кушніра, соціаліста В. Темницького. Ідеям самостійності співчували його визначні історики С. Томашівський та І. Крип'якевич, історик культури і мистецтва В. Залозецький. Усі вони становили перший кістяк надпартійного утворення, організатором якого був саме А. Жук. Окреслимо погляди Андрія Іллевича на проблему політичної незалежності України¹.

1. На відміну від В. Липинського, вчений не поділяв концентрованої консервативної версії побудови української держави. За А. Жуком, не землевласник, а міцний, економічно незалежний, селянин є соціальною основою самостійної України.

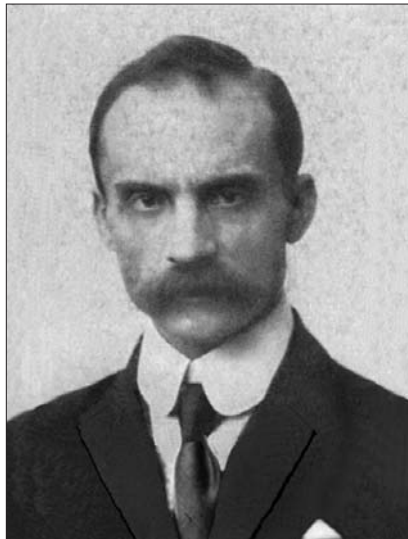
2. Але буржуазний і дідичний елемент суспільства, за А. Жуком, не повинен від'єднуватися від державного будівництва. Навпаки прошарок старих економічних провідників має служити цемен-

тувальною силою нової спільноти. Якщо вживати ортодоксально-марксистський термін, то А. Жук був за „мирне вростання“ третього стану в суспільство, де панівною силою буде кваліфіковане робітництво і селянин-землевласник. Не випадково у часи агонії державности А. Жук 1921 р. вступив до партії землеробів-демократів колишнього еседека М. Богуна-Чудінова. Йому були близькими ідеї тогочасної Народної партії.

3. А. Жук був послідовним і переконаним противником більшовицького догматизму, партійного тоталітаризму і диктатури. В політичний період свого життя активно пропагував ідеї народної демократії, економічної багатоманітності, загальної самоорганізації суспільства. Він вважав, що лише легальними методами боротьби, масовістю, а не підпільністю і сектантством можна здобути справжню свободу для людини праці. А. Жук був типовим європейським соціалістом, якому близькими були думки К. Каутського, а не В. Леніна і Д. Троцького.

4. Він був прихильником реальної політики, критикував за-ручників марксистської доктрини з їхніми постулатами класової боротьби і тезу про відвічний антагонізм між власником і найманим працівником. На його думку, якщо для здобуття незалежності Україні треба стати монархією, то це не мало спиняти соціал-демократів, що на підставі вже самої своєї належності до Соціалістичної партії мали б нібито поборювати монархізм. Як і В. Липинський, А. Жук розрізняв поняття монархія і самодержавство, розрізняв східний і російський абсолютизм.

5. Широка політична платформа А. Жука більше влаштувала за дотримання догм марксизму ленінського типу. Тому і РУП як надпартійну організацію ставив вище за УСДРП. Саме до повернення традицій первісної РУП А. Жук безуспішно закликав ЦК української соціал-демократії. Однак до нього не дослухалися.

Андрій Жук. 20-ті роки XX ст.

¹ Докладніше див.: Гирич І. Андрій Жук: один із перших самостійників // Історія в школах України.— К., 2004.— № 3.— С. 51—53.

6. Враховуючи кваліфікацію українського руху, А. Жук, як і нечисленні його соратники-емігранти з підросійської України, сподівались, що лише світова війна вирішить українське питання. Тоді в українській незалежності, попри власне бажання, будуть зацікавлені Австро-Угорщина і Німеччина. Тому орієнтація на Центральні держави, для Андрія Іллевича, мала бути тактичною, але не стратегічною метою.

7. Власна армія, освіта і засоби масової інформації стануть чинниками здобуття незалежності. Саме на ці складові була спрямована діяльність А. Жука в часи Союзу визволення України та у міжвоєнний період.

8. Проблема України — у незнанні світу про її існування. Тому А. Жук найбільше ваги покладає на ознайомлення основних гравців на світовій карті з українським питанням. Він уважав, що Україна мусить у часи війни про себе і свою мету висловитися перед світом. Бо лише той відродиться, хто провістить про своє існування.

9. Позаяк головним супротивником ідеї незалежності була Росія, А. Жук у своїй публіцистичній діяльності пропагував ідею федералізації Росії на складові не лише національні, але й історично-автономні. Він закликав до пошуку союзників для України серед козацьких утворень Росії на Дону, Уралі, Сибіру, з мусульманськими народами середньої Росії. В часи поразки Визвольних змагань А. Жук робив ставку на червону Росію, бо вона не відкидала ідеї соціалістичної української державності, натомість вважав принциповим протиставлення Західної України експансіоністським планам Польщі. Тобто А. Жук поділяв ідею федерації як проміжної ланки на шляху до здобуття повного відділення. У разі, якщо не можливо здобути соборної вільної України одразу, то треба дбати про плацдарм для такої України, яким має стати, як і в ХІХ ст., Галичина.

Нині актуальне видання основної суспільно-політичної спадщини А. Жука, як і взагалі започаткування серії „Класики української суспільствознавчої думки“. Лише тоді ми зрозуміємо місце А. Жука в історії України ХХ століття, її філософії і політології. 7 листопада 1961 р. з Відня (мешкав там з 1914 по 1930 р. та у 1940—1968 рр.), в заяві до Управи НТШ Європи (в Сарселі) 81-річний Андрій

Жук писав: „Прив'язуючи велике значіння діяльності Наукового Товариства ім. Тараса Шевченка для розвою українського культурного життя, хотів би взяти безпосередню участь в цій діяльності, в міру мого знання, сил і можливостей, тому прошу Хвальну Управу Товариства прийняти мене звичайним членом Товариства. При цьому залучаю мою коротку автобіографію“². Лише наприкінці життя Андрій Іллевич наважився подати заяву на членство в НТШ, а не, наприклад, у 1920—1930-х рр., коли вже був авторитетним теоретиком української кооперативної справи, знаним публіцистом і суспільним мислителем, видавцем і редактором, автором уже у міжвоєнний період понад тисячі газетних і журнальних публікацій³. Гадаємо, свої писання у журналах і газетах А. Жук не вважав високою наукою, ставився до них як до практично-політичної діяльності. Попри те, що колеги А. Жука вважали його одним з найвидатніших тогочасних українських економістів-

концептуалістів, свої економічні публікації він так само оцінював не високо. Молодший колега І. Витанович з нагоди 30-річчя кооперативної діяльності присвятив своєму вчителю брошуру⁴. Уже в 1930-х рр. він співпрацював з НТШ і набагато раніше за Жука став дійсним членом Товариства. Можливо, той факт, що з кінця 1950 — початку 1960-х рр., передусім у часи заснування „Сучасності“, А. Жук активно вивчав історію РУП і

національно-визвольного руху перших десятиліть ХХ ст., спонукало його прилучитися до співпраці з Науковим товариством ім. Шевченка і стати його членом. На львівському просвітньо-економічному конгресі Товариства „Просвіта“ у 1909 р. А. Жук виступив з концептуальним рефератом про значення кооперації у Визвольних змаганнях українського народу, що стало певним етапом у національній суспільній думці і дала підстави деяким дослідникам говорити про нього як про речника українського кооперативного націоналізму. Є. Коновалець згадував про ще один пам'ятний публічний виступ А. Жука 1913 р. на всеукраїнському студентському з'їзді. Майбутній голова УВО і ОУН саме виступи А. Жука і Д. Донцова на ньому вважав тими ідеологічними чинниками, які сприяли утвердженню серед широкого загалу молоді ідей самостійності і соборності⁵. Вже за два роки по

Президія Союзу визволення України.
Зліва направо: Андрій Жук, Володимир Дорошенко,
Олександр Скоропис-Йолтуховський, Маріян Меленевський

² А. Жукові присвячений номер альманаху „Молода нація“ (2002, № 3 (24)). Див., зокрема: Дві короткі автобіографії А. Жука / [Подав І. Гирич] // Молода нація. Альманах.— К., 2002.— № 3 (24).— С. 225.

³ Див. також: Патер І. СВУ: проблеми державності і соборності.— Львів, 2000; Срібняк І. Полонені українці в Австро-Угорщині та Німеччині (1914—1920).— К., 1999; Патер І., Осташко Т. А. Жук в добу національно-визвольних змагань // Там само.— С. 46—57; А. Жук і СВУ // Там само.— С. 58—82; Гирич І. У тіні В. Липинського (А. Жук як політичний мислитель і дослідник історії визвольного руху) // Там само.— С. 8—45; Ясь О. А. Жук у світлі української історіографії // Там само.— С. 250—258.

⁴ Витанович І. Андрій Жук (Ільченко), кооператор-громадянин.— Львів, 1938.— С. 14.

⁵ Грицай О. Життя і діяльність Є. Коновальця до революції 1917 р. // Євген Коновалець та його доба.— Мюнхен, 1974.— С. 31.

переїзді до Львова А. Жук обійняв посаду головного редактора журналів „Економіст“ і „Самопоміч“. Співробітничав з низкою інших львівських періодичних видань: „Письмо з „Просвіти“, „Господарська часопис“, дописував у щоденні часописи „Діло“ і „Рада“, українські газети у США і Канаді. Цікаво, Андрій Іллевич не мав ні вищої, ні середньої освіти, а вчився лише три роки в церковно-парафіяльній школі свого села Вовчок Лубенського повіту на Полтавщині. А. Жук до Першої світової війни працював в управах Красного союзу ревізійного, що об'єднував усі українські кооперативи Галичини, товаристві „Сільський господар“ та брав активну участь в діяльності львівської „Просвіти“. Після Першої світової війни та Визвольних змагань у 1930—1939 роках А. Жук продовжував працювати на кооперативній ниві. У 1930-ті роки він, повернувшись з Відня, обійняв посаду керівника статистичного відділу Ревізійного союзу українських кооперативів (РСУК), який на той час уже контролював понад 3000 кооперативів. Учений редагував журнал „Кредитова кооперація“, активно співробітничав як автор з органами РСУК — „Кооперативною республікою“, „Господарсько-кооперативним часописом“ та „Календарцем кооператора“⁶. А у Львові Андрій Жук опинився 1907 року, коли як політичний емігрант, член ЦК УСДРП, змушений був виїхати з підросійської України від жандармських переслідувань. У галицькій столиці він створює і очолює Закордонну групу УСДРП (1908—1911). У Львові змінилися ортодоксальні марксистські погляди Андрія Іллевича, розплющилися очі на причини недолугостей української національної політики. Політичний дух Галичини навіть його на думку, що причини злиднів народу кореняться не в сфері відірваного від життя сектанських міркувань теоретиків російського більшовицького радикалізму, за яким ішли й лідери УСДРП, а в економічній пасивності простого українця, його національній упослідженості, порівняно з панівними націями. Тоді Андрій Жук ініціює у середині партії дискусію про подальші магістральні ідеологічні шляхи української соціал-демократії, пропонує тодішнім лідерам М. Поршеві і Л. Юркевичу програму з очолення соціал-демократією боротьби Наддніпрянської і Наддністрянської України за незалежність, закликає акцентувати не на соціальній, а на національній програмі, шукати спільної праці з так званими буржуазними партіями УРДП у Великій Україні, націонал-демократами у Галичині. Але ЦК його не підтримало. Керівники УСДРП розпускають За-

Редакція часопису „La Revue Ukrainienne“.
Зліва направо: Артур Зеліб, Андрій Жук, Євген Бачинський,
Броше. Лозанна, 1915 р.

кордонну групу УСДРП і „завіщують“ А. Жука як опортуніста і ревізійніста та його однодумців В. Дорошенка, В. Степанківського, О. Назарієва, у членстві в партії. Час підтвердив слушність думок А. Жука, а короткозорість лідерів УСДРП, їхній ідеологічний догматизм став однією з причин поразки УНР у Визвольних змаганнях. А. Жук — активний дописувач у партійній пресі. Він систематично друкується в „Гаслі“, „Селянині“ (Чернівці; Львів), „Вільній Україні“ (Санкт-Петербург), „Слові“ (Київ), „Соціал-демократі“ (Полтава), „Боротьбі“, „Землі і волі“ (Львів) та був редактором „Праці“ (Львів). Статті підписував головню псевдонімами (Андрієнко, А. Ільченко, А. Вовчанський, Хрущ, А. Беволит, А. Критський та ін.) та криптонімами, похідними від псевдонімів, а часто друкувався і без підпису. Сьогодні це ускладнює підготування його повної бібліографії праць. Політик-інтелектуал і суспільний мислитель А. Жук увійшов до анналів української суспільно-політичної думки як один із творців ідеї української незалежності.

У проблемі поширення думки про українську окремішність його ім'я стоїть поруч з В. Липинським. Самостійником А. Жук став раніше за Д. Донцова, котрий ще 1909 р. критикував його за відхід від марксизму, а вже за кілька років сам став батьком інтегрального націоналізму. 1911 р. А. Жук зініціював у Львові створення наднапартійної групи „Вільна Україна“, завданням якої було здобуття Україною незалежності. Він запросив до неї представників усіх партій, що поділяли цю платформу: на ідеолога групи — В. Липинського, вів перемовини з М. Грушевським і А. Шептицьким. Але, не здобувши ширшої підтримки, змушений був відійти від справи. Натомість створив Український інформаційний комітет, який серед європейських країн почав розповсюджувати цю ідею і відомості про політичні аспірації українців. 1914 р. на основі інтелектуальних напрацювань „Вільної України“ та УІК постав Союз визволення України (СВУ), де А. Жук був справжнім лідером, душею і мозком організації, її фактичним головою. Він відповідав за політичний сектор діяльності організації, був співредактором видавництва і разом з В. Дорошенком редагував його друкований орган — „Вісник СВУ“. Андрій Жук представляв СВУ в Головній українській раді (потім ЗУР). За 1914—1918 рр. завдяки йому про Україну видано на всіх основних мовах Європи більше книжок, ніж за попередні століття існування українського питання. А. Жук залучив до співпраці з СВУ всі найкращі інтелектуальні сили Галичини. Він вибудував кон-

⁶ Крім статей на кооперативні теми, А. Жук написав і кілька книжок: Жук А. Українська кооперація в Галичині.— Львів, 1913.— 59 с.; його ж. Українська кооперація в Польщі. (Огляд на історичний розвій і сучасний стан).— Львів, 1934.— 38 с.

цепцію представництва СВУ міжнародних інтересів Наддніпрянської України серед Центральних держав, дбав, щоб Союз не сприймали креатурою розвідок. А. Жук був великим симпатиком і пропагандистом стрілецьких формувань в австрійському війську, членом Бойової (Центральної) управи УСС. Він був одним із творців з військово-полонених російської армії українців найбездатніших частин УНР — синьожупанної і сіро-жупанної дивізій. У часи Визвольних змагань А. Жук працював у посольстві Української держави у Відні. Керував похідною канцелярією спільного міністра закордонних справ УНР і ЗУНР В. Темницького. Був учасником двох нарад українських дипломатів у Відні і Карлсбаді. Брав участь в організації у Відні Всеукраїнської національної ради, що була опозицією до уряду Петлюри. А. Жук критикував Симона Петлюру за польську орієнтацію, написав до нього відомого листа, в якому висловив слушну думку, що центром будівництва незалежної держави мала бути не Наддніпрянщина, а Галичина, і що українські галичани — найпридатніший матеріал для такого будівництва, бо мають відповідне виховання, організацію і культурний потенціал, на відміну від українців-наддніпрянців⁷. Жук також був радником закордонного уряду ЗУНР і разом з В. Панейком

вибудовував концепцію міжнародної політики незалежної України між Польщею і більшовицькою Росією. Він радив Є. Петрушевичу погодитися на тимчасову федерацію з більшовиками. У той час друкував багато статей з геополітичних проблем у часописах „Визволення“, „Новеслово“, „Український прапор“, також у львівській „Раді“. За часів Другої світової війни був дописувачем берлінського „Українського вісника“. 1922 р. у Відні заснував Комітет оборони західних українських земель. Пропагував і відстоював ідею Галицько-Волинської держави, з якої має відродитися соборна Україна. Великі сподівання покладав на українізацію у радянській Україні, вірив, що вона стане початком відродження української самостійності.

Внесок А. Жука в українську історіографію недооцінений, попри те, що він є одним з перших і

провідних істориків українського визвольного руху початку ХХ ст., партійного життя і діяльності РУП і УСДРП, самостійницької суспільно-політичної думки⁸. Без праць А. Жука, використання його архіву не можливо уявити будь-яке дослідження цих проблем.

Як архівіст з покликання А. Жук усе життя збирав архів партії РУП-УСДРП, вів велике листування, півстоліття писав щоденник, який за своїм джерельним значенням і літературними вартостями нічим не поступається подібним широко відомим щоденникам Є. Чикаленка та Д. Дорошенка. На щастя, архів зберігся, але потрапив до Канадського державного архіву і доступ до нього українцям із матірних земель утруднений⁹. Однак питання про його оцифрування або передачу в Україну не ставиться. А за своєю джерельною вартістю, особливо в питанні здобуття Україною незалежності у 1917—1921 роках, цей архів має більшу цінність, ніж, приміром, архів Михайла Грушевського у Києві. Лише зазначимо, що в документах А. Жука зберігається більша частина архіву СВУ. Вчений зберіг у себе понад 100 листів В. Липинського, видані сьогодні в проєкті Інституту східноєвропейських досліджень у томі „Листування В. Липинського“ (т. 1). Саме його спогади, друковані в кількох міжвоєнних виданнях, чи

Печатка Союзу визволення України

не єдине джерело відомостей про постанови групи „Вільна Україна“ і думок В. Липинського про становище України напередодні світової війни¹⁰. Від 1920-х років А. Жук публікував у різних часописах статті, спогади, архівні матеріали до історії РУП та її керівників, зокрема і творця програми „Самостійна Україна“ М. Міхновського. У 1930-х рр. у Львові він співпрацював як член редакції з календарем „Дніпро“ і видавничим товариством „Хортиця“, де видавав цінні матеріали з історії української революції і національного руху, зокрема спогади С. Русової¹¹. У „Вільній Україні“ та „Сучасності“ у 1950—1960-ті рр. опублікована низка публікацій про М. Русова та його родину, Д. Антоновича, М. Порша та ін.¹² В архіві Жука збереглася невидана книжка про українську діячів рідної Лубенщини, яка складалася з нарисів про родини

⁷ Лист А. Жука до С. Петлюри (1. 02. 1920) // Молода нація.— 2002.— № 3 (24).— С. 231—237.

⁸ Докладніше про А. Жука як історика див. главу „А. Жук — історик національно-визвольного руху“ в статті: Гирич І. У тіні В. Липинського... // Там само.— С. 34—45.

⁹ Докладніше див.: Гирич І. Архів Андрія Жука як джерело для дослідження українського суспільно-політичного життя початку ХХ століття // До джерел. Збірник наукових праць на пошану О. Купчинського з нагоди його 70-річчя.— К.; Львів, 2004.— Т. 1.— С. 441—454.

¹⁰ Жук А. До історії української політичної думки перед світовою війною // Визволення.— 1923.— Ч. 11.— С. 30—43; його ж. Як дійшло до заснування Союзу визволення України // Календар „Дніпро“ на 1935 рік.— Львів, 1934.— С. 103—107.

¹¹ Русова С. Мої спомини.— Львів, 1937.— 250 с.

¹² Назвемо лише найбільші його публікації з історії українського революційного руху: Жук А. З матеріалів про невідбутий з'їзд РУП. 1904 р. // Об'єднання.— Відень, 1924.— С. 82—84; його ж. Братство тарасівців (організація українського національного активізму 90-х років минулого століття) // Український вісник (Берлін).— 1943.— 25 лип.— № 15 (114).— С. 8—10; його ж. Революційна українська партія // Там само.— 1943.— 12 груд.— № 24/25.— С. 2—3; його ж. Лубенська конституція Української держави // Сучасність.— 1962.— № 11.— С. 98—106; його ж. Автобіографія Д. Антоновича // Там само.— № 1.— С. 103—114; його ж. Пам'яті М. Порша (1877—1944) (3 нагоди 85-ліття з дня народження) // Там само.— 1962.— № 1 (13).— С. 52—66; його ж. Михайло Русов і його батьки. (Роля родини Русових в українському громадському житті) // Там само.— 1963.— № 6 (30).— С. 447—473; № 9 (33).— С. 79—89; № 10 (34).— С. 102—112; його ж. Автобіографії еруптив. В. Сімович // Вільна Україна.— 1954.— Ч. 3.— С. 46—52; його ж. Автобіографії еруптив. А. Кучерявенко (1876—1937) // Там само.— 1962.— Ч. 35—36.— С. 85—90; його ж. Український революційний рух на Донщині в 1904—1905 рр. // Там само.— 1954.— Ч. 3.— С. 38—42.

Яновських, М. Номіса, В. Леонтовича, В. Шемета. А. Жук замовляв і готував до друку автобіографії діячів РУП, які у міжвоєнний період ще були живі. Він підготував видання праці С. Петлюри (дещо з його архіву використано у відомому двотомнику УВАН) і М. Міхновського. Незакінчена стаття вченого про М. Грушевського і СВУ¹³, матеріали про РУП у всіх повітах України, В. Доманицько-

го, С. Петлюру, А. Кучерявенка, В. Дорошенка та інших творців Новітньої України.

Справа оцінки і повного відкриття для широкого загалу доробку А. Жука, окреслення його значення в історії України ще попереду, як попереду й увічнення пам'яті цієї визначної людини.

Ігор ГИРИЧ

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ ДОСЛІДЖЕННЯ КАРТОГРАФІЧНОЇ СПАДЩИНИ УКРАЇНИ

Географічні карти всебічно відображають особливості розвитку держави, своєрідність світосприйняття та самобутність народів на різних етапах їх історії. Завдання сучасної історії картографії — не тільки вивчення ідей і методів картографічної науки та практики, історії карти як наслідку людської діяльності, але й дослідження картографії як аспекту історії людства з виявленням соціокультурного значення картографічних інновацій і тих способів, з допомогою яких карти залишили відбиток на багатьох інших сторонах людської історії.

Кожний етап розвитку людської цивілізації залишав прийдешнім поколінням велике розмаїття картографічних творів, що з часом ставали важливими джерелами інформації. Карти й атласи часто виступають як першоджерела географічних й історичних знань, іноді містять дані, яких немає в інших джерелах.

Із середини 1980-х рр. українські науковці почали активніше досліджувати картографічну спадщину, зокрема з 1990-х рр. значно активізувалися дослідження історії картографії України. Об'єктом їхніх досліджень стали весь історичний процес картографування території України, найвидатніші пам'ятки картографії та внесок осіб у розвиток картографії України (А. Бойко, М. Вавричин, С. Височенко, А. Герус, А. Гордєєв, Я. Дашкевич, Я. Жупанський, У. Кришталович, О. Купчинський, Т. Люта (Гирич), Н. Падюка, Л. Палієнко, Г. Петришин, В. Пірко, І. Ровенчак, І. Сапожников, А. Симутіна, Р. Сосса, С. Хведченя, О. Шаблій, В. Шевченко, Т. Шовкопляс, П. Штойко та ін.)¹.

Україна на стародавніх картах

Попри те, що єдиного науково-методичного координаційного центру чи відповідного наукового товариства дослідників історії картографії України немає, усе-таки спостерігається відчутний поступ розвитку історико-картографічних досліджень (створення Наукового товариства дослідників картографії України, яке ухвалено Міжнародною науковою конференцією „Картографія та історія України“ (Львів, 21 листопада 2000 р.), не було реалізоване).

Аналіз стану вивчення картографічної спадщини України упродовж останнього десятиліття дає підстави виокремити певні тенденції розвитку цих досліджень.

1. Активізування досліджень з історії картографії України проявилось насамперед у проведенні численних наукових конференцій з цієї проблематики науковцями академічних інститутів, вищих навчальних закладів, архівних установ. Низку наукових конференцій зніціювало Львівське відділення Інституту української археографії та джерелознавства ім. Михайла Грушевського НАН України під керівництвом проф. Я. Дашкевича, перша з яких „Картографічна спадщина України“ була проведена у Львові в жовтні 1998 р. Там само відбулися такі конференції: „Картографія та історія України“ (листопад 2000 р., присвячена 400-річчю від народження Гійома Левассера де Боплана) і „Соціотопографія України“ (жовтень 2002 р.). Видані за матеріалами конференцій збірки наукових праць, а також збірник „Боплан і Україна“, стали вагомим внеском у розвиток сучасної наукової думки з історії картографії

та джерелознавства ім. Михайла Грушевського НАН України під керівництвом проф. Я. Дашкевича, перша з яких „Картографічна спадщина України“ була проведена у Львові в жовтні 1998 р. Там само відбулися такі конференції: „Картографія та історія України“ (листопад 2000 р., присвячена 400-річчю від народження Гійома Левассера де Боплана) і „Соціотопографія України“ (жовтень 2002 р.). Видані за матеріалами конференцій збірки наукових праць, а також збірник „Боплан і Україна“, стали вагомим внеском у розвиток сучасної наукової думки з історії картографії

¹³ Стаття видрукувана за редакційним примірником: Жук А. Проф. М. Грушевський і Союз визволення України в роках Першої світової війни // Молода нація.— 2002.— № 3 (24).— С. 111—135. Див. також: Гирич І. „Федераліст“ очима „самостійника“ (до історії написання статті А. Жука „Проф. М. Грушевський та СВУ“) // Там само.— С. 83—110.

¹ Сосса Р. І. Дослідження історії картографії України // Український історичний журнал.— 2008.— № 3.— С. 176—201.